

JANUSZ TADEUSZ PODGÓRSKI

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
MUZEUM ARCHEOLOGICZNEGO W GDAŃSKU
W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH
W WOJEWÓDZTWIE GDAŃSKIM W LATACH 1972—1973**

W okresie sprawozdawczym czynnościami związanymi z ochroną zabytków archeologicznych na terenie województwa gdańskiego zajmowało się Muzeum Archeologiczne w Gdańsku. Z ramienia Muzeum działalność tę realizował Dział Ochrony Zabytków Archeologicznych, w którym zatrudniony był 1 archeolog asystent (od 1 VIII 1973 r. — adiunkt), autor niniejszego sprawozdania. Działalność w omawianym zakresie obejmowała przede wszystkim: 1. prace archiwalno-inwentaryzacyjne, 2. orzecznictwo konserwatorskie, 3. ratownictwo terenowe, 4. konserwację zabytków, 5. propagandę ochrony zabytków archeologicznych.

1. Prace archiwalno-inwentaryzacyjne

W latach 1972—1973 przejrano wstępnie archiwum konserwatorskie i muzealne pod kątem potrzeb weryfikacji stanowisk archeologicznych i typowania obiektów, które należy wpisać do rejestru zabytków. Było to konieczne ze względu na brak konserwatorskiej kartoteki stanowisk archeologicznych dla województwa gdańskiego i związany z tym brak rozeznania co do liczby stanowisk, ich lokalizacji, charakteru i chronologii. Stan ten rzucał zwłaszcza na potrzeby w zakresie weryfikacji stanowisk, ratownictwa terenowego i orzecznictwa konserwatorskiego. W wyniku wstępnej kwerendy stwierdzono, iż można jeszcze wykorzystać dla celów konserwatorskich polniemieckie materiały archiwalne, przejęte z muzeów regionalnych w Kwidzynie (dane dla byłych powiatów: kwidzyńskiego i sztumskiego) i w Lęborku (dane dla b. powiatu lęborskiego i północno-zachodniej części b. powiatu wejherowskiego). Archiwalia te w większości nie zostały skonfrontowane z terenem, a jak wykazała weryfikacja danych dotyczących wsi Czarnówko, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk, możliwości zlokalizowania stanowisk są jeszcze znaczne.

W okresie sprawozdawczym pracownik Działu Ochrony Zabytków Archeologicznych wypisał łącznie 245 kart stanowisk (62 karty w 1972 r. i 183 w 1973 r.) obejmujących materiały z własnych badań oraz pozyskane dzięki pomocy społeczeństwa. Karty te znajdują się w archiwum Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Ponadto przejęto i przekazano archiwum Muzeum

dokumentację badań wykopaliskowych przeprowadzonych w omawianym okresie.

W zbiorach Działu Ochrony Zabytków Archeologicznych gromadzono materiały fotograficzne dotyczące stanowisk i dokumentację badań archeologicznych, a także sprawozdania z badań wykopaliskowych i opracowania specjalistyczne materiałów zabytkowych, niezależnie od analogicznej dokumentacji przekazywanej archiwum Muzeum. W 1973 r. uporządkowano także archiwum konserwatorskie, obejmujące dane wynotowane z literatury archeologicznej, dotyczące poszczególnych stanowisk. Archiwum to, liczące ponad 600 kart ułożonych według chronologii stanowisk, powstało w latach pięćdziesiątych. W okresie sprawozdawczym przejęto kilkadziesiąt kart z Biura Badań i Dokumentacji Zabytków w Gdańsku. Dotychczasowy układ chronologiczny archiwum zmieniono na alfabetyczny miejscowości (a w ich obrębie poszczególne stanowiska), uszeregowanych według powiatów. Układ ten jest bardziej przydatny dla celów konserwatorskich. W 1973 r. przygotowano również wzór karty stanowiska dla projektowanej kartoteki stanowisk i złożono zamówienie na wykonanie 5000 egz. takich kart.

2. Orzecznictwo konserwatorskie

W latach 1972—1973 w dalszym ciągu postępowały prace nad orzecznictwem konserwatorskim. W 1972 r. przygotowano i wydano 50 decyzji (nr 201—250) o wpisaniu obiektów archeologicznych do rejestru dóbr kultury województwa gdańskiego. Sporządzono również dokumentację opisową i rysunkową na potrzeby orzecznictwa oraz kompletowano dokumentację fotograficzną. Odpisy decyzji wraz z dokumentacją rysunkową i wyciągiem postanowień z ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach, dotyczących zabytków archeologicznych, przekazano drogą pocztową zainteresowanym osobom i urzędowi. Ponadto w wypadku zabytków położonych na nieruchomościach nie stanowiących własności Skarbu Państwa przekazano wnioski do biur notarialnych o odnotowanie w księgach wieczystych faktu wpisania zabytku do rejestru dóbr kultury.

Wydane w 1972 r. decyzje dotyczyły przede wszystkim cmentarzysk płaskich (26 obiektów), datowanych w większości na wczesną epokę żelaza. Poza tym, wpisano do rejestru 12 osad otwartych i 12 obiektów naziemnych, tj. 3 grodziska i 9 cmentarzysk kurhanowych (por. wykaz 1). Ogółem do końca 1972 r. w rejestrze zabytków archeologicznych województwa gdańskiego figurowało 250 obiektów, w tym 105 naziemnych: 80 grodzisk i 20 cmentarzysk kurhanowych oraz 5 obiektów innego rodzaju.

Prace nad orzecznictwem konserwatorskim kontynuowano w 1973 r. Z wytypowanych 80 stanowisk przygotowano materiały do orzeczeń (z danymi archiwalnymi i częściowo ewidencyjnymi) dla 47 obiektów archeologicznych, w tym dla 17 obiektów zdołano zebrać komplet dokumentacji. Prac nad skompletowaniem całości niezbędnej dokumentacji nie udało się zakończyć w 1973 r. Na przeszkodzie stanęła konieczność uczestnictwa inspektora ds. zabytków archeologicznych w badaniach ratowniczych na trzech stanowiskach, co zajęło 4 miesiące, oraz trudności transportowe, spowodowane brakiem samochodu muzealnego w drugiej połowie roku, uniemożliwiające weryfikację terenową wytypowanych dla celów orzecznictwa obiektów archeologicznych. Dodatkową komplikacją stała się reorganizacja administracji

dokumentację badań wykopaliskowych przeprowadzonych w omawianym okresie.

W zbiorach Działu Ochrony Zabytków Archeologicznych gromadzono materiały fotograficzne dotyczące stanowisk i dokumentację badań archeologicznych, a także sprawozdania z badań wykopaliskowych i opracowania specjalistyczne materiałów zabytkowych, niezależnie od analogicznej dokumentacji przekazywanej archiwum Muzeum. W 1973 r. uporządkowano także archiwum konserwatorskie, obejmujące dane wynotowane z literatury archeologicznej, dotyczące poszczególnych stanowisk. Archiwum to, liczące ponad 600 kart ułożonych według chronologii stanowisk, powstało w latach pięćdziesiątych. W okresie sprawozdawczym przejęto kilkadziesiąt kart z Biura Badań i Dokumentacji Zabytków w Gdańsku. Dotychczasowy układ chronologiczny archiwum zmieniono na alfabetyczny miejscowości (a w ich obrębie poszczególne stanowiska), uszeregowanych według powiatów. Układ ten jest bardziej przydatny dla celów konserwatorskich. W 1973 r. przygotowano również wzór karty stanowiska dla projektowanej kartoteki stanowisk i złożono zamówienie na wykonanie 5000 egz. takich kart.

2. Orzecznictwo konserwatorskie

W latach 1972—1973 w dalszym ciągu postępowały prace nad orzecznictwem konserwatorskim. W 1972 r. przygotowano i wydano 50 decyzji (nr 201—250) o wpisaniu obiektów archeologicznych do rejestru dóbr kultury województwa gdańskiego. Sporządzono również dokumentację opisową i rysunkową na potrzeby orzecznictwa oraz kompletowano dokumentację fotograficzną. Odpisy decyzji wraz z dokumentacją rysunkową i wyciągiem postanowień z ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach, dotyczących zabytków archeologicznych, przekazano drogą pocztową zainteresowanym osobom i urzędom. Ponadto w wypadku zabytków położonych na nieruchomościach nie stanowiących własności Skarbu Państwa przekazano wnioski do biur notarialnych o odnotowanie w księgach wieczystych faktu wpisania zabytku do rejestru dóbr kultury.

Wydane w 1972 r. decyzje dotyczyły przede wszystkim cmentarzysk płaskich (26 obiektów), datowanych w większości na wczesną epokę żelaza. Poza tym, wpisano do rejestru 12 osad otwartych i 12 obiektów naziemnych, tj. 3 grodziska i 9 cmentarzysk kurhanowych (por. wykaz 1). Ogółem do końca 1972 r. w rejestrze zabytków archeologicznych województwa gdańskiego figurowało 250 obiektów, w tym 105 naziemnych: 80 grodzisk i 20 cmentarzysk kurhanowych oraz 5 obiektów innego rodzaju.

Prace nad orzecznictwem konserwatorskim kontynuowano w 1973 r. Z wytypowanych 80 stanowisk przygotowano materiały do orzeczeń (z danymi archiwalnymi i częściowo ewidencyjnymi) dla 47 obiektów archeologicznych, w tym dla 17 obiektów zdołano zebrać komplet dokumentacji. Prac nad skompletowaniem całości niezbędnej dokumentacji nie udało się zakończyć w 1973 r. Na przeszkodzie stanęła konieczność uczestnictwa inspektora ds. zabytków archeologicznych w badaniach ratowniczych na trzech stanowiskach, co zajęło 4 miesiące, oraz trudności transportowe, spowodowane brakiem samochodu muzealnego w drugiej połowie roku, uniemożliwiające weryfikację terenową wytypowanych dla celów orzecznictwa obiektów archeologicznych. Dodatkową komplikacją stała się reorganizacja administracji

na szczeblach: wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Z tych względów wydanie decyzji przesunięto na 1974 r.

Ponadto w końcu 1973 r. uzyskano i włączono do zbioru dokumentów rejestru zabytków dokumentację decyzji nr 1—24, wydanych w latach 1947—1962. Sporządzono również skorowidz kartkowy alfabetyczny i numerowy dla dotychczas wydanych decyzji oraz podjęto prace nad przygotowaniem wykazu decyzji nr 101—250 w celu opublikowania go w „Dzienniku Urzędowym Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku”.

W y k a z n r 1. Obiekty archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa gdańskiego w 1972 r.

Lp. — Nr decyzji — Miejscowość, gmina, województwo — Rodzaj obiektu		
1 — 201/Archeol.	Kaliśz Kaszubski, gm. Dziemia- ny	— cment. płaskie
2 — 202/Archeol.	Tuszkowy, gm. Lipusz	— cment. kurhanowe
3 — 203/Archeol.	Tuszkowy, gm. Lipusz	— kurhan
4 — 204/Archeol.	Stary Wiec, gm. Liniewo	— osada otwarta
5 — 205/Archeol.	Zamek Kiszewski, gm. Stara Kiszewa	— grodzisko
6 — 206/Archeol.	Stara Kiszewa, gm. loco	— osada otwarta
7 — 207/Archeol.	Łebno, gm. Szemud	— cment. płaskie
8 — 208/Archeol.	Linia-Igrzyczna, gm. Linia	— cment. płaskie
9 — 209/Archeol.	Pobłocie, gm. Linia	— osada otwarta
10 — 210/Archeol.	Niepoczołowice, gm. Linia	— cment. płaskie
11 — 211/Archeol.	Golebiewo Wielkie, gm. Trąb- ki Wielkie	— cment. płaskie
12 — 212/Archeol.	Wikrowo Małe, gm. Gronowo Elbląskie, woj. Elbląg	— osada otwarta
13 — 213/Archeol.	Tolknicko, gm. loco, woj. El- bląg	— osada otwarta
14 — 214/Archeol.	Garczegorze, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk	— cment. płaskie
15 — 215/Archeol.	Nowa Wieś Lęborska—Czar- nówko, gm. loco, woj. Słupsk	— cment. płaskie
16 — 216/Archeol.	Nowa Wieś Lęborska—Czar- nówko	— cment. płaskie
17 — 217/Archeol.	Nowa Wieś Lęborska—Czar- nówko, gm. loco, woj. Słupsk	— cment. płaskie
18 — 218/Archeol.	Rekownica—Będomin, gm. No- wa Karczma	— cment. kurhanowe
19 — 219/Archeol.	Wąglikowice—Czarlina, gm. Kościerzyna	— cment. płaskie
20 — 220/Archeol.	Kończewice, gm. Miłoradz, woj. Elbląg	— obiekt wielokultu- rowy
21 — 221/Archeol.	Marszewska Góra—Marszew- ska Kolonia, gm. Przywidz	— cment. kurhanowe
22 — 222/Archeol.	Mierzyszyn, gm. Trąbki Wiel- kie	— cment. płaskie

Lp.	Nr decyzji	Miejscowość, gmina, województwo	Rodzaj obiektu
23	223/Archeol.	Pobłocie, gm. Linia	— cment. płaskie
24	224/Archeol.	Smażyno, gm. Linia	— osada otwarta
25	225/Archeol.	Łężyce—Rogulewo, gm. Wejherowo	— cment. płaskie
26	226/Archeol.	Więckowy, gm. Skarszewy	— cment. płaskie
27	227/Archeol.	Płocice, gm. Lipusz	— osada otwarta
28	228/Archeol.	Marszewska Góra, gm. Przywidz	— osada otwarta
29	229/Archeol.	Koniecwałd, gm. Sztum, woj. Elbląg	— cment. kurhanowe nr 2
30	230/Archeol.	Koniecwałd, gm. Sztum, woj. Elbląg	— cment. kurhanowe nr 3
31	231/Archeol.	Straszyn, gm. Pruszcz Gd.	— cment. płaskie
32	232/Archeol.	Borucino, gm. Stężyca	— cment. płaskie
33	233/Archeol.	Banino, gm. Żukowo	— cment. płaskie
34	234/Archeol.	Węsiory, gm. Sulęczyno	— cment. płaskie
35	235/Archeol.	Niestępowo, gm. Żukowo	— cment. płaskie
36	236/Archeol.	Niesiołowice, gm. Stężyca	— cment. płaskie
37	237/Archeol.	Niesiołowice, gm. Stężyca	— cment. kurhanowe
38	238/Archeol.	Mirachowo, gm. Sianowo	— cment. kurhanowe
39	239/Archeol.	Pączewo, gm. Skórcz	— cment. płaskie
40	240/Archeol.	Grabowo Bobowskie, gm. Bobowo	— osada otwarta
41	241/Archeol.	Kokoszkowy, gm. Starogard Gd.	— cment. płaskie
42	242/Archeol.	Linowiec, gm. Starogard Gd.	— cment. płaskie
43	243/Archeol.	Stara Jania, gm. Smętowo	— cment. płaskie
44	244/Archeol.	Boroszewo, gm. Tczew	— osada otwarta
45	245/Archeol.	Rukosin, gm. Tczew	— cment. płaskie
46	246/Archeol.	Turze, gm. Tczew	— osada otwarta
47	247/Archeol.	Turze, gm. Tczew	— osada otwarta
48	248/Archeol.	Miłobądz, gm. Tczew	— grodzisko
49	249/Archeol.	Rybno, gm. Gniewino	— kurhan
50	250/Archeol.	Orle, gm. Wejherowo	— grodzisko

3. Ratownictwo terenowe

1972 r.

A. Badania zwiadowcze i weryfikacyjne

W 1972 r. inspektor ds. zabytków archeologicznych przeprowadził badania zwiadowcze i weryfikacyjne na 66 stanowiskach archeologicznych w 52 miejscowościach, na obiektach od młodszej epoki kamienia po okres późno-

średniowieczny. Prowadzono również inspekcje stanu zachowania obiektów archeologicznych.

W wyniku badań zwiadowczych odkryto 36 nowych stanowisk (por. wykaz nr 3 a). Spośród nich wymienić należy przede wszystkim osady: w Klonowie Dolnym (wczesna epoka żelaza i okres późnośredniowieczny), Marszewskiej Górze (wczesna epoka żelaza), Przywidzu, gm. Przywidz (okres wczesno- i późnośredniowieczny); w Boroszewie, gm. Tczew (okres późnośredniowieczny); w Pobłociu, gm. Linia (okres wczesnośredniowieczny). Odkryto również nowe cmentarzyska z wczesnej epoki żelaza: w Straszynie, gm. Pruszcz Gd., Borucinie, gm. Stężycy, Więckowach, gm. Skarszewy, Rukosinie, gm. Tczew, i Milwinie, gm. Luzino (ryc. 2). Na uwagę zasługuje także cmentarzysko płaskie w Czarnówku, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk, datowane na wczesną epokę żelaza oraz okres późnolateński i wpływów rzymskich. Ponadto odkryto dwa nowe cmentarzyska kurhanowe: w Mirachowie, gm. Sianowo, i w Będominie, gm. Nowa Karczma. Szereg obiektów, w tym przede wszystkim cmentarzyska z wczesnej epoki żelaza i cmentarzyska kurhanowe, odkryto dzięki informacjom przekazanych przez społeczeństwo.

Zweryfikowano również kilka obiektów archeologicznych, znanych z literatury (por. wykaz nr 2 a), w tym 3 stanowiska z wczesnej epoki żelaza w Czarnówku, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk, cmentarzysko kurhanowe z okresu wczesnośredniowiecznego w Marszewskiej Kolonii, gm. Przywidz, i grodzisko w Miłobądzu, gm. Tczew.

B. Doraźne badania ratownicze

W 1972 r. Muzeum Archeologiczne w Gdańsku przeprowadziło 16 doraźnych akcji ratowniczych na 14 stanowiskach w 14 miejscowościach województwa gdańskiego:

1. Tokary, gm. Przodkowo. W dniu 26 I mgr M. Pietrzak i mgr J. Podgórski zbadali grób szkieletowy bez wyposażenia, odkryty na polu F. Kulinga.

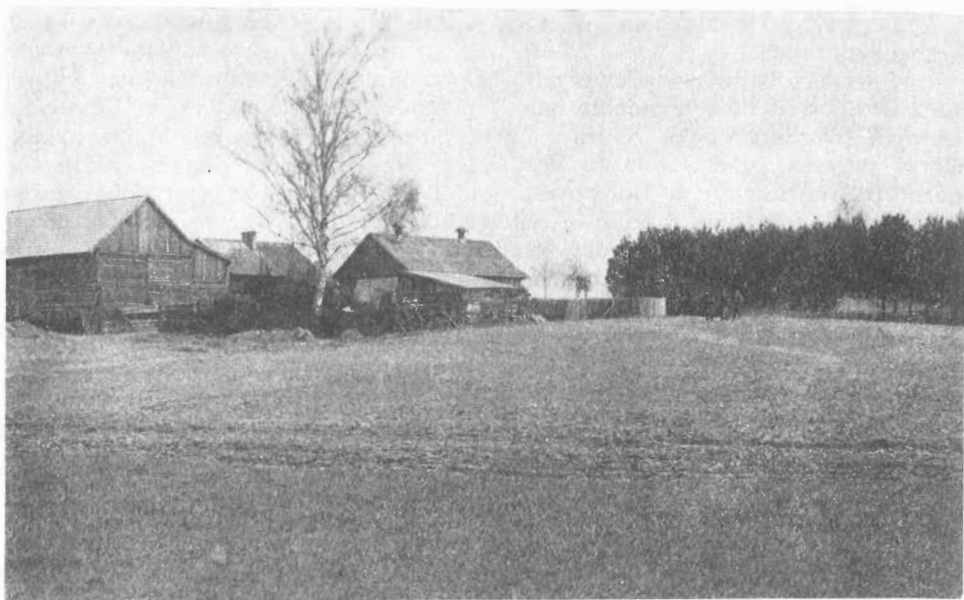
2. Malary, gm. Skarszewy (obiekt nr 186/A). W dniu 18 IV mgr J. Podgórski i mgr J. Szwed przeprowadzili badania ratownicze na polu J. Szynwelskiego, odkrywając grób obwarowany z okresu Hallstatt C i ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego (ryc. 1).

3. Czarlina, gm. Kościerzyna (219/A). W dniu 19 IV mgr J. Podgórski przeprowadził badania ratownicze grobu skrzynkowego odkrytego na polu B. Gołuskiego i przejął 3 popielnice, zabezpieczone przez Szkołę Podstawową w Wąglikowicach, gm. Kościerzyna.

4. Milwino, gm. Luzino (262/A). W wyniku zgłoszenia K. Dampza z Luzina w dniu 21 IV zbadano dwa groby skrzynkowe z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego, w których między innymi znaleziono 2 szpile żelazne z łabędzią szyjką i szczypce żelazne. Badania przeprowadzili mgr M. Pietrzak i mgr J. Podgórski (ryc. 2).

5. Borucino, gm. Stężycy (232/A). W następstwie informacji przekazanej przez kierowniczkę Szkoły Podstawowej w Nowej Wsi w dniu 8 V przeprowadzono badania ratownicze grobu skrzynkowego odkrytego na polu B. Stencła. Grób datowany jest na wczesny i środkowy okres lateński. W badaniach wzięli udział mgr M. Pietrzak i mgr J. Podgórski.

6. Straszyn, gm. Pruszcz Gd. (231/A). W dniu 19 V w następstwie zgłoszenia przekazanego przez mgra H. Kleinzellera ze Straszyna mgr M. Pietrzak

Ryc. 1. Malary, gm. Skarszewy. Widok na cmentarzysko z okresu halsztackiego
Fig. 1. Malary, Skarszewy district. View of Halstatt period cemetery

Ryc. 2. Milwino, gm. Luzino. Grób skrzynkowy nr 1
Fig. 2. Milwino, Luzino district. Chest grave No. 1

i mgr J. Podgórski przeprowadzili badania ratownicze; zbadali 3 groby skrzynkowe z okresu Hallstatt D, zniszczone w końcu wojny, podczas kopania okopów.

7. Kokoszkowy, gm. Starogard Gd. (241/A). Na skutek zgłoszenia znaleziska mgr M. Pietrzak i mgr J. Podgórski zbadali w dniu 23 V grób skrzynkowy z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego, odkryty podczas orki na polu J. Sobieckiego.

8. Kokoszkowy, gm. Starogard Gd. (241/A). W wyniku ponownego zgłoszenia przez Szkołę Podstawową w Kokoszkowach i Prezydium GRN w Starogardzie Gd. mgr M. Pietrzak zbadał w dniu 26 V jeszcze jeden grób skrzynkowy z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego.

9. Jeziernik, gm. Ostaszewo, woj. Elbląg. W dniach 19—20 VII mgr J. Podgórski przeprowadził badania ratownicze na stanowisku z przełomu epoki kamienia i epoki brązu. Odkryto materiał ceramiczny i bryłki bursztynu.

10. Gniew, gm. loco. W dniu 9 VIII doc. dr inż. J. Stankiewicz i dr J. Ciemnołoński z Instytutu Historii Architektury Politechniki Gdańskiej oraz mgr J. Podgórski przeprowadzili oględziny oraz prace zabezpieczające i sporządzili dokumentację urządzeń komunikacyjnych z późnej fazy średniowiecza lub z czasów nowożytnych, odkrytych przy ul. Gdańskiej, naprzeciw cmentarza.

11. Rumia-Janowo. W dniu 8 IX mgr M. Pietrzak zbadał grób skrzynkowy z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego.

12. Tokary, gm. Przodkowo. Na skutek ponownego zgłoszenia mgr M. Pietrzak przeprowadził w dniu 13 IX badania ratownicze, podczas których odsoniuto grób szkieletowy bez wyposażenia.

13. Chmielonko, gm. Chmielno (136/A). W następstwie informacji przekazanej przez Szkołę Podstawową w Chmielnie w dniu 26 IX mgr M. Pietrzak zbadał grób skrzynkowy nr 11, datowany na wczesny i środkowy okres lateński.

14. Więckowy, gm. Skarszewy (226/A). A dniu 5 X mgr M. Pietrzak i mgr B. Więcek przeprowadzili prace ratownicze, w trakcie których zbadano dwa groby skrzynkowe i zabezpieczono ich zawartość. Groby pochodzą z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego. Informację o odkryciu przekazała Szkoła Podstawowa w Więckowach.

15. Rukosin, gm. Tczew (245/A). W następstwie zgłoszenia znaleziska przez ucznia Z. Florko z Gdańska zbadano grób skrzynkowy z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego, zawierający 3 popielnice. Badania przeprowadził mgr J. Podgórski w dniu 12 XII.

16. Domatowo, gm. Puck. W dniu 15 XII mgr E. Chojńska, mgr J. Podgórski i mgr J. Szwed przeprowadzili badania ratownicze, podczas których zbadano niewielki grób skrzynkowy z okresu Hallstatt C. Wiadomość o odkryciu przekazał właściciel pola J. Klepień za pośrednictwem miejscowej Szkoły Podstawowej i Domu Kultury w Pucku.

C. Badania ratownicze i rozwinęte

a) Badania z kredytów budżetu centralnego:

1. Siemirowice, gm. Cewice, woj. Słupsk (obiekt nr 24/A). Cmentarzysko kurhanowe z młodszej epoki brązu. Badania w okresie 17 VII—18 VIII prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (kierownik badań — mgr A.

Szymańska). Zbadano 5 kurhanów (nr VI—IX, XIII). Kurhan nr VIII zawierał u podstawy dwa kręgi koncentryczne z dużych kamieni, natomiast pozostałe kurhany — po jednym kręgu. Inwentarz pochówków składał się z ceramiki, przepalonych kości ludzkich, węgla drzewnych i zabytków z brązu (kółka i grocik strzały). Badania były kontynuowane w 1973 r.

2. Chmielonko, gm. Chmielno (136—137/A). Osada z wczesnej epoki żelaza i cmentarzysko z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr B. Wiącek). Odkryto 25 jam i palenisk, zawierających niewielkie ilości ceramiki i polepy, oraz grób skrzynkowy nr 10, zawierający jedną popielnicę. Badania kontynuowano w 1973 r.

3. Pruszcz Gdański, stan. 10 (82/A). Cmentarzysko z późnego podokresu lateńskiego i okresu wpływów rzymskich. Badania na wschodniej partii cmentarzyska prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr M. Pietrzak). Odkryto 40 grobów jamowych, 17 grobów ciałopalnych i 13 grobów szkieletowych. Większość pochówków ciałopalnych datowana jest na późny podokres lateński, natomiast groby szkieletowe pochodzą z II—III w. n.e. Badania kontynuowano w 1973 r.

4. Nowinka, gm. Tolkmicko, woj. Elbląg, stan. 1 (190/A). Cmentarzysko staropruskie z okresu wędrówek ludów (V—VII w. n.e.). Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr M. Pietrzak). Odkryto 8 grobów ciałopalnych (w tym 7 grobów jamowych z resztkami stosu oraz 1 grób jamowy czysty ze szkieletowym pochówkiem konia). Groby ciałopalne zawierały niewielkie ilości przepalonych kości ludzkich i węgla drzewnych, ozdoby z brązu, srebra i bursztynu oraz ułamki ceramiczne. Na uwagę zasługują groby nr 11 i 17. W pierwszym znajdowało się naczynie ornamentowane i srebrne okucie rogu. W grobie nr 17 odkryto szkielet konia wraz z fragmentami uzdy oraz miecz żelazny jednosieczny z pochwą, 3 żelazne groty oszczepów, zapinkę brązową i brązowe okucie pasa, a także róg okuty srebrną blachą. Badania kontynuowano w 1973 r.

5. Chmielno, gm. loco (14/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne. Badania w okresie 3—30 VII prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (dr L.J. Łuka) i Zespół Badań Archeomagnetycznych przy Centralnym Laboratorium IHKM PAN w Gdańsku (dr B. Lepówna). W wykopie I uchwycono dalszy fragment ściany zachodniej fundamentu kamiennego, odkrytego w 1971 r., oraz natrafiono na ślady zabudowy ze spalenizną. W wykopie II odkryto warstwę kulturową o znacznej miąższości, w której natrafiono na 5 jam odpadkowych oraz znaczną ilość materiału ruchomego w postaci ceramiki, kości zwierzęcych, łusek ryb, polepy, węgla drzewnych oraz narzędzi, broni i ozdób. Wstępnie określono rozmiary i konstrukcję wału obronnego. Badania kontynuowano w 1973 r.

6. Pinczyn, gm. Zblewo (23/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (dr Z. Hołowińska) przy społecznym udziale młodzieży szkolnej Liceum Ekonomicznego w Starogardzie Gd. W wykopie sondażowym natrafiono na warstwę kulturową i 2 paleniska kamienne oraz 1 jamę. Materiał ruchomy składał się z ceramiki, przęślika glinianego i brązowej główki szpili lub zapinki. Ustalono dwie fazy chronologiczne: starszą, reprezentowaną przez palenisko z VI w., i młodszą — przez jamę z VII—IX w.

b) Badania z budżetu Muzeum Archeologicznego w Gdańsku:

1. Lubiszewo Tczewskie, gm. Tczew (109/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr E. Choińska). W części północno-zachodniej grodziska odsłonięto pozostałości spalonej konstrukcji licującej od zewnątrz ziemne jądro wału. W pobliżu wschodniej krawędzi majdanu uchwycono środkowy fragment półziemianki. W wypełnisku odkryto 3 warstwy, zawierające dużą ilość ceramiki górą obtaczanej, kości zwierzęce, szydła i przęślik. W warstwie najniższej znajdowało się palenisko, w którym wystąpiły łuski rybie. Grodzisko datowano na IX—X w.

2. Pelplin-Maciejewo, gm. loco (154/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr A. Wapińska). Celem badań było określenie chronologii obiektu dotąd nie znanego. Odkryto warstwy kamieni stanowiące prawdopodobnie pozostałości umocnień wałowych oraz ziemianki, zawierające dużą ilość ceramiki, głównie ręcznie lepionej. Ponadto wydobyto: grot strzały, nóż żelazny, rogi ze śladami obróbki, kości zwierzęce i amulet ze szczęki gryzonia. Grodzisko datowano na koniec VIII i IX w.

c) Badania z innych środków finansowych:

1. Tolkmicko, gm. loco, woj. Elbląg (213/A). Osada z młodszej epoki kamienia. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr J. Szwed) z kredytów Muzeum Zamkowego w Malborku. Celem badań było rozpoznanie stratygrafii stanowiska oraz ustalenie zasięgu osadnictwa. W uzyskanym materiale ruchomym przeważał materiał krzemienisty (w tym ponad 10⁰/₀ stanowiły narzędzia). Odkryto również nieliczne ułamki ceramiczne kultury ceramiki sznurowej. Badania kontynuowano w 1973 r.

2. Juszkowo, gm. Pruszcz Gd., stan. 3 (66/A). Osada otwarta z okresu halsztackiego. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr J. Podgórski) z kredytów Wydziału I PAN. W trakcie badań odkryto 80 jam i 35 palenisk. W południowej części osady natrafiono na nikłą warstwę kulturową. Na materiał ruchomy składała się w głównej mierze ceramika, a ponadto: kości zwierzęce, węgiel drzewny, surowiec bursztynowy, 2 rylce kościane i 2 niewielkie kółka z drutu brązowego. Po raz pierwszy odkryto na stanowisku dwie jamy i palenisko, zawierające ceramikę wczesnośredniowieczną (XI—XII w.). Badania kontynuowano w 1973 r.

3. Lubieszewo, gm. Nowy Dwór Gd., woj. Elbląg, stan. 2 (152/A). Obiekt wielokulturowy. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr J. Podgórski) z kredytów Muzeum Zamkowego w Malborku. W trakcie badań odkryto ślady osadnictwa neolitycznego kultury ceramiki sznurowej oraz cmentarzysko z późnego podokresu lateńskiego i okresu wpływów rzymskich (I w. p.n.e. — III w. n.e.). Cmentarzysko to dostarczyło liczne materiały zabytkowe w postaci broni żelaznej, zapinek z brązu i żelaza, bransolet brązowych, paciorków bursztynowych i szklanych, przęślików glinianych, ceramiki i innych wyrobów. Ponadto wystąpiły ślady osady datowanej na okres wpływów rzymskich. Uzyskano również materiał ceramiczny z osady wczesnośredniowiecznej i średniowiecznej (XII—XV w.). Obiekt został w poważnym stopniu zniszczony wskutek długotrwałego, kilkufazowego osadnictwa oraz przez eksploatację piasku. Badania były kontynuowane w 1973 r.

4. Bielany Wielkie, gm. Elbląg, woj. Elbląg (183/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne. Badania prowadziło Muzeum Zamkowe w Malborku (mgr M. Haftka) z własnych kredytów w okresie 24 VII—17 VIII. Pierwszy sezon badań. W wyniku prac wyróżniono 3 fazy osadnicze. Najstarszą poświadczal nieliczny materiał ceramiczny odkryty na wtórnym złożu, datowany na wczesną epokę żelaza. Faza II (IX—X w.) to gród z dookólnym wałem przekładkowym. Osadnictwo tego okresu zniszczone zostało przez młodsze założenia III fazy (koniec XI—XII/XIII w.), w której również istniał gród obronny.

5. Białogarda, gm. Wicko, woj. Słupsk (94/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne. Badania, prowadzone w okresie 3—31 VII przez Muzeum w Łęborku (mgr E. Skarbek) z kredytów PPRN w Łęborku, były kontynuacją badań rozpoczętych w latach 1970—1971. Celem prac było rozpoznanie konstrukcji umocnień obronnych grodu. Ustalono, że wał wzniesiony został w konstrukcji drewniano-ziemnej. W obrębie wału odkryto materiał ceramiczny, mocno przemieszany w związku z budową umocnień, datowany na X—XIII w. Badania kontynuowano w 1973 r.

6. Gdańsk-Ratusz Głównomiejski. Badania archeologiczno-architektoniczne prowadziła Politechnika Gdańska (doc. dr inż. arch. J. Stankiewicz) i Instytut Historii Kultury Materialnej PAN w Gdańsku (dr A. Zbierski) z kredytów Politechniki. Kontynuowano rozpoczęte w 1971 r. badania w podziemiach Ratusza. W nowo założonym wykopie III natrafiono na fragmenty domostwa średniowiecznego (dom nr 2) oraz odsłonięto konstrukcje drewniane i warstwy osadnicze z ceramiką wczesnośredniowieczną. Badania kontynuowano w 1973 r.

1973 r.

A. Badania zwiadowcze i weryfikacyjne

W 1973 r. inspektor ds. zabytków archeologicznych przeprowadził badania zwiadowcze i weryfikacyjne na 79 stanowiskach w 51 miejscowościach na obiektach datowanych od młodszej epoki kamienia po okres średniowieczny. Przeprowadzono również inspekcje stanowisk i odkryć archeologicznych. Odkryto 31 nowych stanowisk (por. wykaz nr 3 b). Na uwagę zasługują osady: w Borczu, gm. Somonino (okres wpływów rzymskich), Miechucinie, gm. Chmielno (wczesna epoka żelaza i okres wczesnośredniowieczny), Stężycy, gm. loco (okres wczesnośredniowieczny), Ostaszewie, gm. loco, woj. Elbląg (obiekty wielokulturowe), Kolińcu, gm. Starogard Gd. (młodsza epoka kamienia), Starogardzie Gd. (okres wczesnośredniowieczny, oraz fragmenty osady miejskiej z okresu średniowiecznego), Widlicach, gm. Opalenie (okres wczesnośredniowieczny i wczesna epoka żelaza), Nadolu i Opalinie, gm. Gniewino (obiekty wielokulturowe). Z nowych cmentarzysk wczesnej epoki żelaza wymienić należy stanowiska: w Gdyni-Oksywiu (Hallstatt C), Czarnówku, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk (wczesny i środkowy okres lateński), we Władysławowie-Chłapowie, stan. 2 (Hallstatt C), Bojanie, gm. Kielno (wczesny i środkowy okres lateński), Sychowie, gm. Luzino (stan. 2 — Hallstatt C, stan. 3 — Hallstatt D). Odkryto również cmentarzyska z okresu wpływów rzymskich: w Miłobądku, gm. Tczew, i w Strzeczcu, gm. Linia. Na uwagę zasługuje również cmentarzysko kurhanowe położone w lesie między Starym Wicem a Szczodrowem, gm. Skarszewy. Wszystkie cmentarzyska płaskie i kurhanowe, a także szereg osad odkryto dzięki pomocy społeczeństwa.

W 1973 r. zweryfikowano również 11 obiektów archeologicznych, znanych z literatury (por. wykaz nr 3 a), spośród których na szczególną uwagę zasługuje grodzisko wczesnośredniowieczne w Borczu, gm. Somonino, i cmentarzyska: we Władysławowie-Chłapowie, stan. 1, Nowej Wsi, gm. Sztum, woj. Elbląg, i Stężycy, gm. loco, oraz bagienne znalezisko kamiennego posążka dwugłowego bóstwa pogańskiego, odkrytego w latach trzydziestych w Nowym Wiecu, gm. Skarszewy.

B. Doraźne badania ratownicze

W 1973 r. Muzeum Archeologiczne w Gdańsku przeprowadziło doraźne akcje ratownicze na 14 stanowiskach w 13 miejscowościach:

1. Starogard Gd. W dniu 9 II zbadano i zabezpieczono pozostałości osadnictwa miejskiego z XIV—XV w. (ceramika, przęślik gliniany, kości zwierzęce i cegły tzw. gotyckie), odkryte w wykopie ziemnym. Odkrycie zgłosił telefonicznie J. Milewski ze Starogardu Gdańskiego, a badania przeprowadził mgr J. Podgórski.

2. Różyny, gm. Pszczółki (68/A). W dniach 22—23 III mgr E. Choińska i mgr M. Pietrzak przeprowadzili nadzór nad pracami ziemnymi oraz zabezpieczyli wydobyty materiał zabytkowy (ceramikę), pochodzący z osady z okresu wpływów rzymskich.

3. Gdańsk-Port Północny. W dniach 28—30 III mgr E. Choińska prowadziła nadzór archeologiczny nad wydobyciem i dokumentacją pozostałości statku drewnianego, badanego przez Muzeum Morskie w Gdańsku.

4. Juszkowo, gm. Pruszcz Gd., stan. 3 (66/A). W dniu 6 IV mgr J. Podgórski zabezpieczył zawartość jamy osadniczej ze zbożem z wczesnej epoki żelaza. Badania przeprowadzono w następstwie informacji mgra H. Kleinzellera ze Straszyna, gm. Pruszcz Gd.

5. Władysławowo-Chłapowo. W dniach 27, 30 IV mgr M. Pietrzak i mgr J. Podgórski zabezpieczyli pozostałości jam z żużlem żelaznym z okresu wpływów rzymskich (?), odkrytych podczas prac ziemnych w pobliżu badanego cmentarzyska z okresu Hallstatt C.

6. Bojano, gm. Kielno (269/A). W dniu 8 V mgr J. Szwed przeprowadził badania ratownicze grobu skrzynkowego z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego.

7. Puck. W dniu 31 VII mgr M. Pietrzak zabezpieczył zawartość grobu skrzynkowego z wczesnej epoki żelaza, odkrytego podczas prac ziemnych na terenie ogródków działkowych.

8. Sumin, gm. Starogard Gd. W dniu 18 IX dr L.J. Łuka i mgr M. Pietrzak zabezpieczyli zawartość grobu skrzynkowego z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego.

9. Sychowo, gm. Luzino. W dniach 22—23 IX mgr B. Wiącek i mgr M. Pietrzak przeprowadzili badania ratownicze, podczas których zbadano: stan. 2 (267/A) — dwa groby skrzynkowe z okresu Hallstatt C (w jednym z grobów znajdowała się popielnica domkowa) i stan. 3 (268/A) — grób skrzynkowy z okresu Hallstatt D, zawierający między innymi popielnicę twarzowe zdobione rysunkami i plastycznym wyobrażeniem rąk ludzkich.

10. Straszyn, gm. Pruszcz Gd. Mgr J. Podgórski przeprowadził w dniu 5 X badania ratownicze jamy ze zbożem z okresu wczesnośredniowiecznego w następstwie zgłoszenia znaleziska przez mgra H. Kleinzellera ze Straszyna.

Ryc. 3. Czarnówko, gm. Nowa Wieś Lęborska. Badania ratownicze grobu skrzynkowego

Fig. 3. Czarnówko, Nowa Wieś Lęborska district. Salvage investigations of a chest grave

11. Czarnówko, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk. W dniu 9 X mgr M. Pietrzak przeprowadził badania ratownicze grobu skrzynkowego z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego (ryc. 3).

12. Skarszewy, gm. loco. W dniu 12 X dr L.J. Łuka, mgr E. Choińska i mgr A. Szymańska zabezpieczyli pozostałości osadnictwa średniowiecznego, odkryte podczas prac ziemnych na terenie miasta.

13. Gdynia-Oksywie. W dniach 29 XI i 1 XII mgr J. Podgórski przeprowadził badania ratownicze w następstwie zgłoszeń odkryć grobów (skrzynkowego i obwarowanego) z okresu Hallstatt C na terenie Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej.

C. Badania ratownicze rozwinięte

a) Badania z budżetu centralnego:

1. Tolkmicko, gm. loco, woj. Elbląg, stan. 2 (213/A). Stanowisko wydmo-we z młodszej epoki kamienia. Badania przeprowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr J. Szwed) w lipcu 1973 r. Przebadano przestrzeń 51 m² (3 wykopy). Odkryto zabytki krzemienne (grociki, narzędzia, rdzenie i odłupki) oraz fragmenty ceramiki zdobione ornamentem sznurowym. Brak było warstwy kulturowej. Badania stanowiły kontynuację prac rozpoczętych w 1972 r. Badania kontynuowano w 1974 r.

2. Siemirowice, gm. Cewice, woj. Słupsk, stan. 1 (24/A). Cmentarzysko kurhanowe z młodszej epoki brązu (IV—V okres). Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr A. Szymańska) w lipcu 1973 r. Prace stanowiły kontynuację badań z lat 1971—1972. Przebadano 5 kurhanów, zawierających u podstawy pojedyncze (w jednym wypadku — podwójne) kręgi kamienne. W kurhanach odkryto groby skrzynkowe, popielnicowe i jamowe. Wydobyto ceramikę, przepalone kości ludzkie, węgiel drzewny i ozdoby z brązu. W jednym z kurhanów odkryto 3 stele kamienne, ustawione pionowo po zewnętrznej stronie kręgu. Cmentarzysko zostało ujęte w planie wykopaliskowym na 1974 r.

3. Niesiołowice, gm. Stężycza (237/A). Cmentarzysko kurhanowe z młodziej epoki brązu. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr A. Szymańska) w sierpniu 1973 r. Był to pierwszy sezon badań. Zbadano częściowo zniszczony kurhan, u którego podstawy odkryto krąg kamienny. Prace kontynuowano w 1974 r.

4. Władysławowo-Chłapowo, stan. 2. Cmentarzysko płaskie z okresu Hallstatt C. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr M. Pietrzak, mgr J. Podgórski) w maju 1973 r. Odkryto 33 groby (skrzynkowe, obwarowane, popielnicowe i jamowe). Wydobyto ceramikę, przepalone kości ludzkie i ozdoby z brązu. Cmentarzysko zostało całkowicie rozkopane.

5. Chmielonko, gm. Chmielno (136—137/A). Osada otwarta z wczesnej epoki żelaza i cmentarzysko płaskie z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego. Badania rozpoczęte w 1972 r. prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr B. Wiącek) w sierpniu 1973 r. Odkryto łącznie 15 jam i palenisk oraz 2 groby. Z osady wydobyto ceramikę oraz niewielkie ułamki stopionych przedmiotów brązowych. Jedna z jam miała charakter produkcyjny. Wśród odkrytych grobów jeden (skrzynkowy) był mocno zniszczony; otaczał go wieniec palenisk. Drugi posiadał bruk kamienny z rozsypanymi ułamkami ceramicznymi i przepalonymi kośćmi ludzkimi. Dalsze badania przeprowadzono w 1974 r.

6. Czarnówko, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk (215/A). Cmentarzysko płaskie z późnego okresu lateńskiego i wpływów rzymskich. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (D. Rudnicka) w okresie 6—16 IX (pierwszy sezon badań). Odsłonięto powierzchnię ca 50 m². Odkryto 5 grobów ciałopalnych (3 jamowe i 2 popielnicowe), 4 groby szkieletowe oraz 2 obiekty nieokreślone. Wydobyto ceramikę, przepalone kości ludzkie, ozdoby żelazne, przęśliki i osełki.

7. Pruszcz Gdański, stan. 10 (82/A). Cmentarzysko płaskie z późnego podokresu lateńskiego i wpływów rzymskich (I w. p.n.e. — III w. n.e.) oraz pozostałości cmentarzyska ciałopalnego wczesnośredniowiecznego. Badania, będące kontynuacją prac wykopaliskowych z lat 1967—1972, prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr M. Pietrzak). Odkryto 4 groby jamowe i 8 grobów szkieletowych z późnego okresu wpływów rzymskich. Ponadto po raz pierwszy natrafiono na 3 groby jamowe z okresu wczesnośredniowiecznego.

8. Nowinka, gm. Tolkmicko, woj. Elbląg, stan. 1 (190/A). Cmentarzysko płaskie z okresu wędrowek ludów (V—VII w. n.e.). Badania, rozpoczęte w 1971—1972 r. prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr M. Pietrzak). Odkryto 10 grobów ciałopalnych oraz 4 szkieletowe pochówki koni. Wydobyto ceramikę, brązowe i żelazne elementy uprząży końskiej, broń

(grot oszczepu i miecz) oraz fragmenty blachy srebrnej. Badania kontynuowano w 1974 r.

9. Straszyn, gm. Pruszcz Gd., stan. 3 (193/A). Osada otwarta z wczesnego okresu wpływów rzymskich (I—II w. n.e.) oraz okresu wczesnośredniowiecznego, w znacznym stopniu zniszczona podczas eksploatacji piasku. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr E. Choińska) w czerwcu i lipcu 1973 r. (pierwszy sezon badań). Odkryto 8 palenisk z wczesnego okresu wpływów rzymskich oraz ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego. Wydobyto ceramikę, paciorek bursztynowy, haczyk do wędki i kości zwierzęce.

10. Sobieńczyce, gm. Krokowa (81/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne z IX—X w. Badania w okresie 12 VII—2 VIII prowadził prof. dr hab. W. Szafrąński z ramienia Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Był to pierwszy sezon badań. Wykopami objęto obszar 62,5 m² w północnej części grodziska. Odkryto warstwę kulturową o niewielkiej miąższości oraz narożnik chaty o konstrukcji plecionkowej, z paleniskiem. Wydobyto ceramikę, kości zwierzęce oraz pozostałości po wytopie żelaza. Według prof. dra Szafrąńskiego, grodzisko było ośrodkiem kultu pogańskiego.

b) Badania z budżetu Muzeum Archeologicznego w Gdańsku:

1. Ciepłe, gm. Gniew, stan. 3 (31/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne z XI w. Prace wykopaliskowe, będące kontynuacją badań rozpoczętych w 1970 r., prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr E. Choińska). Eksplorowano warstwę kulturową o miąższości ca 3 m, zawierającą liczną ceramikę, kości zwierzęce i ludzkie, dużą ilość materiału ichtiologicznego, wyroby kościane i brązowe. Wyróżniono 3 fazy osadnictwa. Badania kontynuowano w 1974 r.

2. Owidz, gm. Starogard Gd. (22/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne z IX—XI w. Badania (pierwszy sezon) prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr A. Wapińska). Wydobyto dużą ilość ceramiki, kości zwierzęce i węgiel drzewny. Badania kontynuowano w 1974 r.

Ponadto Muzeum Archeologiczne w Gdańsku wraz z Liceum Ekonomicznym w Starogardzie Gd. zorganizowało w okresie 3—17 VIII wędrowny obóz archeologiczny z udziałem młodzieży Liceum. W czasie trwania obozu przeprowadzono badania powierzchniowe w rejonie wsi Kasparus i Osiek, gm. Osiek. Odkryto kilkanaście nowych stanowisk archeologicznych z młodszej epoki kamienia, wczesnej epoki żelaza, okresu wczesnośredniowiecznego i średniowiecznego. Badaniami kierował mgr J. Szwed.

c) Badania Muzeum Archeologicznego z innych środków finansowych:

1. Juszkowo, gm. Pruszcz Gd., stan. 3 (66/A). Osada otwarta z okresu halsztackiego. Badania, prowadzone w latach 1963, 1966—1969, 1971—1972, kontynuowało Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr J. Podgórski) z kredytów Wydziału I PAN w okresie 31 VII—18 X. Przebadano przestrzeń 425 m² i odkryto 31 obiektów, w tym 25 jam i 6 palenisk. Ponadto w dniu 6 IV 1973 r. zbadano systemem ratowniczym jedną jamę zawierającą zwęglone ziarna zboża. Wydobyto ceramikę, kości zwierzęce, szczątki ryb, ułamki form odlewniczych, paciorek i surowiec bursztynowy, rylce kościane, igłę i kółka brązowe. Jedno palenisko zawierało wyłącznie ceramikę wczesnośredniowiecz-

ną (XI—XII w.). W badaniach wzięła udział dr L. Szadkowska z Muzeum w Opolu. Prace kontynuowano w 1974 r.

2. Lubieszewo, gm. Nowy Dwór Gd., woj. Elbląg, stan. 2 (152/A). Obiekt wielokulturowy: ślady osadnictwa neolitycznego, cmentarzysko płaskie z późnego podokresu lateńskiego i okresu wpływów rzymskich, osada wczesnośredniowieczna i średniowieczna. Badania prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (mgr J. Podgórski) z kredytów Muzeum Zamkowego w Malborku w okresie 2—25 VII. Odkryto pozostałości obrabowanych grobów szkieletowych z wczesnego okresu wpływów rzymskich oraz pozostałości przemieszanej warstwy osadniczej z okresu wpływów rzymskich (II—III w. n.e.) w wykopach nr I i II. Badania stanowiły kontynuację prac z 1972 r.

d) Badania innych placówek przy współpracy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku:

1. Chmielno, gm. loco (14/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne z X—XIII w. Badania prowadzili: Zespół do Badań Archeomagnetycznych IHKM PAN w Gdańsku (dr B. Lepówna) i Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (dr L.J. Łuka) z kredytów Instytutu Historii Architektury Politechniki Gdańskiej (dofinansowanie z budżetu centralnego). Odsłonięto całość budowli kamiennej, odkrytej w 1971 r., pełniącej prawdopodobnie funkcję obronnej wieży mieszkalnej. Częściowo zbadano również wał, odkrywając konstrukcję rusztową. Ustalono, iż wał został spalony w 1308 r. przez Krzyżaków. Natrafiono też na pozostałości osadnictwa wcześniejszego z IX do połowy X w. Badania kontynuowano w 1974 r.

2. Gdańsk-Oliwa. Badania archeologiczno-architektoniczne prowadził w okresie 13—26 XI Zespół Badań Archeomagnetycznych IHKM PAN w Gdańsku (dr B. Lepówna) przy współudziale Muzeum Archeologicznego w Gdańsku (mgr A. Szymańska, mgr E. Choińska) z kredytów Instytutu Historii Architektury Politechniki Gdańskiej w pobliżu Pałacu Opatów. Prace stanowiły kontynuację rozpoczętych w 1972 r. badań archeologiczno-architektonicznych nad założeniem klasztornym w Oliwie. Założono wówczas wykop w obrębie kościoła, odkrywając bliżej nie określone układy kamieni. W 1973 r. we wnętrzu Katedry przeprowadzono badania geofizyczne pod kierunkiem dra J. Przeniosła. Ponadto w pobliżu Pałacu Opatów założono 6 wykopów sondażowych w celu rozpoznania najstarszego osadnictwa w tym rejonie. Odkryto pozostałości brukowanego dziedzińca z XVIII w., rumowisko gruzu średniowiecznego z około XV w. W żadnym z wykopów nie dotarto do calca.

e) Badania inne:

1. Kończewice, gm. Miłoradz, woj. Elbląg (220/A). Obiekt wielokulturowy: ślady osadnictwa od neolitu po średniowiecze (osada oraz cmentarzysko). Badania prowadziło Muzeum Zamkowe w Malborku (mgr E. Kazimierzczak). Rozkopano przestrzeń około 50 m² w północno-zachodniej partii „Lisiej Góry”. Stwierdzono nawarstwianie się i przemieszanie zabytków z różnych okresów: neolitu, okresu wpływów rzymskich, końca epoki brązu, wczesnej epoki żelaza.

2. Kalwa, gm. Stary Targ, woj. Elbląg (55/A). Grodzisko średniowieczne. Badania wykopaliskowe prowadziło Muzeum Zamkowe w Malborku (mgr M.

Haftka). Odkryto kilka faz osadniczych: najstarszą, związaną z osadnictwem otwartym kultury łużyckiej, fazę wczesnośredniowieczną (III okres) oraz gród obronny pruski z 1 połowy XIII w.

3. Koniecwałd, gm. Sztum, woj. Elbląg, stan. 3 (230/A), stan. 4. Badania prowadziło Muzeum Zamkowe w Malborku (mgr M. Haftka) w okresie 2—12 VII. Rozkopano po jednym kurhanie na każdym stanowisku. Nie natrafiono na żadne zabytki.

4. Białogarda, gm. Wicko, woj. Słupsk (94/A). Grodzisko wczesnośredniowieczne z X—XIII w. Badania prowadziło Muzeum w Łęborku (mgr E. Skarbek) z kredytów PPRN w Łęborku w okresie 1—31 VIII. Prace te były kontynuacją badań z lat 1970—1972. Odkryto ślady osadnictwa: 2 jamy mieszkalne, dymarkę z tyglami odlewniczymi i 3 jamy odpadowe. Wydobyto ceramikę z XI—XIII w. oraz nieliczne ułamki z X w.

5. Gdańsk-Ratusz Głównomiejski. Badania archeologiczno-architektoniczne prowadził Instytut Historii Kultury Materialnej PAN (dr A. Zbierski) oraz Instytut Historii Architektury i Urbanistyki Politechniki Gdańskiej (doc. dr hab. inż. arch. J. Stankiewicz) przy współpracy Instytutu Budownictwa Wodnego PAN. Badania stanowiły kontynuację prac z lat 1971—1972. Odkryto dalsze fragmenty domu ceglano-drewnianego nr 1 i domu nr 2 oraz natrafiono na dalsze fragmenty zapewne wału drewniano-ziemnego z X—XIII w. Poniżej zalegała warstwa kulturowa z ceramiką słowiańską z IX—X w. W nowo założonym wykopie, usytuowanym po zewnętrznej stronie Ratusza, przy ul. Długiej, odsłonięto fragment zewnętrznego lica muru ryglowego dużego budynku, oznaczonego jako nr 3.

f) Badania ze środków inwestycyjnych na terenie elektrowni „Żarnowiec”:

W 1973 r. ze środków inwestycyjnych uzyskanych na wnioski Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku od inwestora — Zakłady Energetyczne „Północ” w Bydgoszczy — przeprowadzono badania ratownicze na terenie budowy elektrowni szczytowo-pompowej „Żarnowiec”. Badania wykopaliskowe, z inicjatywy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku, prowadziła Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska PPKZ w Warszawie (mgr B. Buczek-Płachtowa).

1. Nadole, gm. Gniewino. Na terenie budowy ośrodka usługowo-socjalnego elektrowni odkryto pozostałości osadnictwa neolitycznego i z wczesnej epoki żelaza oraz wczesnego średniowiecza.

2. Opalino, gm. Gniewino. Odkryto pozostałości osadnictwa z wczesnej epoki żelaza w postaci jam, palenisk i warstwy kulturowej.

Wymienione wyżej badania wykopaliskowe w Chmielnie, gm. loco, Białogardzie, gm. Wicko, woj. Słupsk, Gdańsku-Oliwie i w Ratuszu Głównomiejskim w Gdańsku prowadzono przy współpracy i pomocy Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego.

Powyższy przegląd badań wykopaliskowych, przeprowadzonych w latach 1972—1973 na terenie województwa gdańskiego (w granicach sprzed dnia 1 VI 1975 r.) opracowano na podstawie sprawozdań i materiałów znajdujących się w archiwum konserwatorskim i Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

W y k a z n r 2. Stanowiska zweryfikowane

1972 r.

1. Czarnówko, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk — cmentarzysko płaskie (216/A) — wczesna epoka żelaza (stan. 1).
2. Czarnówko, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk — cmentarzysko płaskie (217/A) — wczesna epoka żelaza (stan. 3).
3. Czarnówko, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk — cmentarzysko płaskie — wczesna epoka żelaza.
4. Domatowo, gm. Puck — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza (stan. nie oznaczone).
5. Kokoszkowy, gm. Starogard Gd. — cment. płaskie (241/A) — wczesna epoka żelaza (stan. 1).
6. Marszewska Kolonia, gm. Przywidz — cment. kurhanowe (221/A) — wczesne średniowiecze.
7. Miłobądz, gm. Tczew — grodzisko (248/A) — wczesne średniowiecze.
8. Skorzewo, gm. Kościerzyna — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza (stan. 3).
9. Straszyn, gm. Pruszcz Gd. — osada otwarta — średniowiecze.

1973 r.

1. Borcz, gm. Somonino — grodzisko (261/A) — wczesne średniowiecze.
2. Borzestowo, gm. Chmielno — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza (stan. 5).
3. Małkowo, gm. Żukowo — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza (stan. 1).
4. Nowa Wieś, gm. Sztum, woj. Elbląg — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza, późny podokres lateński (stan. 1).
5. Nowa Wieś, gm. Sztum, woj. Elbląg — osada otwarta — wczesne średniowiecze.
6. Nowy Wiec, gm. Skarszewy — znalezisko posążka kultowego — okres?
7. Stężycza, gm. loco — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza (stan. 3).
8. Starogard Gd. — cment. płaskie — okres wpływów rzymskich.
9. Skórcz, gm. loco — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza (stan. 1).
10. Strzecz, gm. Linia — cment. płaskie (264/A) — wczesna epoka żelaza (stan. 1).
11. Władysławowo-Chłapowo — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza (stan. 1).

U w a g a: numeracja stanowisk z wczesnej epoki żelaza zgodna jest z numeracją podaną w pracy L.J. Łuki, *Kultura wschodniopomorska na Pomorzu Gdańskim*, t. 1, Wrocław 1966.

W y k a z n r 3. Stanowiska nowo odkryte

1972 r.

1. Będzieszyn, gm. Pruszcz Gd. — osada otwarta — okres wpływów rzymskich.
2. Czapielsko, gm. Kolbudy — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.

3. Huta Dolna, gm. Przywidz — osada otwarta? — wczesna epoka żelaza.
4. Juszkowo, gm. Pruszcz Gd. — osada otwarta — wczesna epoka żelaza, średniowiecze.
5. Kleszczewo, gm. Trąbki Wielkie — osada otwarta (254/A) — okres wpływów rzymskich, średniowiecze.
6. Klonowo Dolne, gm. Przywidz — osada otwarta — wczesna epoka żelaza, średniowiecze.
7. Klonowo Dolne, gm. Przywidz — osada otwarta — wczesne średniowiecze.
8. Klonowo Dolne, gm. Przywidz — osada otwarta — średniowiecze.
9. Lublewo, gm. Kolbudy — osada otwarta — średniowiecze.
10. Marszewska Góra, gm. Przywidz — osada otwarta (228/A) — wczesna epoka żelaza.
11. Marszewska Kolonia, gm. Przywidz — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.
12. Marszewska Kolonia, gm. Przywidz — cment. płaskie? — wczesna epoka żelaza.
13. Przywidz, gm. loco — osada otwarta — wczesne średniowiecze, średniowiecze.
14. Straszyn, gm. Pruszcz Gd. — cment. płaskie (231/A) — wczesna epoka żelaza.
15. Straszyn, gm. Pruszcz Gd. — osada otwarta — wczesna epoka żelaza, wczesne średniowiecze.
16. Ząbrsko Dolne, gm. Przywidz — osada otwarta — średniowiecze.
17. Żuława, gm. Pruszcz Gd. — osada otwarta — średniowiecze.
18. Borucino, gm. Stężyca — cment. płaskie (232/A) — wczesna epoka żelaza.
19. Mirachowo, gm. Sianowo — cment. kurhanowe (238/A) — okres?
20. Żuromino, gm. Stężyca — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.
21. Będomin, gm. Nowa Karczma — cment. kurhanowe (218/A) — okres?
22. Obozin, gm. Skarszewy — osada otwarta — średniowiecze.
23. Skorzewo, gm. Kościerzyna — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.
24. Więckowy, gm. Skarszewy — cment. płaskie (226/A) — wczesna epoka żelaza.
25. Skorzewo, gm. Kościerzyna — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.
26. Czarnówko, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk — cment. płaskie (215/A) — wczesna epoka żelaza, późny podokres lateński, okres wpływów rzymskich.
27. Stawiec, gm. Nowy Dwór Gd., woj. Elbląg — osada otwarta — okres wpływów rzymskich.
28. Tuja, gm. Nowy Dwór Gd., woj. Elbląg — osada otwarta — średniowiecze.
29. Boroszewo, gm. Tczew — osada otwarta (244/A) — średniowiecze.
30. Rukosin, gm. Tczew — cment. płaskie (245/A) — wczesna epoka żelaza.
31. Pąkzewo, gm. Skórcz — osada otwarta — średniowiecze.
32. Luzino, gm. loco — osada otwarta — wczesne średniowiecze.
33. Milwino, gm. Luzino — cment. płaskie (262/A) — wczesna epoka żelaza.
34. Pobłocie, gm. Lina — osada otwarta (209/A) — wczesne średniowiecze.
35. Smażyno, gm. Lina — osada otwarta (224/A) — wczesna epoka żelaza, średniowiecze.

36. Warzno, gm. Kielno — cment. płaskie? — wczesna epoka żelaza.

1973 r.

1. Grabiny Zameczek, gm. Suchy Dąb — osada otwarta — okres wpływów rzymskich.
2. Jankowo, gm. Kolbudy — osada otwarta — wielokulturowa.
3. Kowale, gm. Kolbudy — osada otwarta — wielokulturowa.
4. Lublewo, gm. Kolbudy — osada otwarta — wielokulturowa.
5. Gdynia-Oksywie — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.
6. Borcz-Mały Dwór, gm. Somonino — osada otwarta — okres wpływów rzymskich.
7. Miechucino, gm. Chmielno — osada otwarta — wczesna epoka żelaza — wczesne średniowiecze.
8. Stężycza, gm. loco — osada otwarta — wczesne średniowiecze.
9. Węsiory, gm. Sulęczyno — osada? — wczesna epoka żelaza.
10. Stary Wiec, gm. Skarszewy — cment. kurhanowe — okres?
11. Stare Polaszki, gm. Stara Kiszewa — osada otwarta — średniowiecze.
12. Czarnówko, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.
13. Ostaszewo, gm. loco, woj. Elbląg — obiekt wielokulturowy I.
14. Ostaszewo, gm. loco, woj. Elbląg — obiekt wielokulturowy II.
15. Puck — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.
16. Władysławowo-Chłapowo, stan. 2 — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.
17. Kolińcz, gm. Starogard Gd. — osada otwarta — młodsza epoka kamienia.
18. Starogard Gd. — osada otwarta — wczesne średniowiecze.
19. Starogard Gd. — osada miejska — średniowiecze.
20. Sumin, gm. Starogard Gd. — cment. płaskie — wczesna epoka żelaza.
21. Miłobądz, gm. Tczew — cment. płaskie — okres wpływów rzymskich.
22. Widlice, gm. Opalenie — osada otwarta — wczesna epoka żelaza, okres wczesnośredniowieczny.
23. Bojano, gm. Kielno — cment. płaskie (269/A) — wczesna epoka żelaza.
24. Kolkowo, gm. Gniewino — osada otwarta — średniowiecze.
25. Nadole, gm. Gniewino — osada otwarta — wielokulturowa.
26. Opalino, gm. Gniewino — osada otwarta — wielokulturowa.
27. Strzepcz, gm. Linia — cment. płaskie (263/A) — okres wpływów rzymskich.
28. Sychowo, gm. Luzino, stan. 2 — cment. płaskie (267/A) — wczesna epoka żelaza.
29. Sychowo, gm. Luzino, stan. 3 — cment. płaskie (268/A) — wczesna epoka żelaza.
30. Zbychowo, gm. Wejherowo — osada? — wczesna epoka żelaza.
31. Zbychowo, gm. Wejherowo — osada? — wczesna epoka żelaza.

4. Konserwacja zabytków

W okresie sprawozdawczym na zlecenie Muzeum Archeologicznego w Gdańsku w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi przepro-

wadzono konserwację zabytków ruchowych, wydobytych w toku badań wykopaliskowych, między innymi na cmentarzyskach: w Pruszczu Gd., Czarńowku, gm. Nowa Wieś Lęborska, woj. Słupsk, w Nowince, gm. Tolkmicko, woj. Elbląg, oraz na grodziskach: w Chmielnie, gm. loco, w Ciepłym, gm. Gniew, w Lubiszewie, gm. Tczew i w Pelplinie-Maciejewie, gm. loco. We własnym zakresie przeprowadzono również rekonstrukcję ceramiki oraz do-
różną konserwację niektórych zabytków ruchomych.

Ponadto Muzeum Archeologiczne w Gdańsku współdziałało z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku, IHKM PAN w Gdańsku, Instytutem Wodnym PAN w Gdańsku i Politechniką Gdańską w organizowaniu porad w sprawie metod trwałego zabezpieczenia i konserwacji reliktywów odsłoniętych w toku prac wykopaliskowych w podziemiach Ratusza Głównomiejskiego w Gdańsku.

5. Propaganda ochrony zabytków archeologicznych

Działalność związana z propagowaniem idei ochrony zabytków archeologicznych wśród mieszkańców naszego województwa prowadzona była w głównej mierze — zwłaszcza w zakresie odczytów i wystaw — przez Dział Naukowo-Oświatowy Muzeum przy współpracy Działu Ochrony Zabytków i Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego. W Muzeum Archeologicznym w Gdańsku zorganizowano dwie wystawy: „Dary i kolekcje archeologiczne” — wystawę poświęconą w całości omawianej problematyce, oraz „Archeologia na co dzień”, w której między innymi eksponowano działalność w zakresie ochrony zabytków archeologicznych. Kierunki i formy tej działalności oraz program działania na lata następne przedstawił inspektor ds. zabytków archeologicznych na Sesji Naukowej Pomorskich Oddziałów PTAiN, która odbyła się w dniach 25—26 II 1972 r. w Gdańsku, oraz na szkoleniu wśród pracowników muzeów i służby konserwatorskiej w 1972 r.

Omawiana działalność, z podkreśleniem udziału i pomocy społeczeństwa w ratowaniu zabytków archeologicznych, znajdowała odbicie w audycjach „Studio N” Telewizji Gdańskiej, na odczytach w Muzeum, na wykopaliskach i w czasie dorocznych „Tygodni Archeologicznych”. W prasie lokalnej oraz w kwartalniku popularnonaukowym „Z Otchłani Wieków” opublikowano artykuły i notatki wzmiankujące o pomocy społeczeństwa i podające do wiadomości wyniki badań archeologicznych podejmowanych w następstwie dokonywanych odkryć oraz apelowano o zgłaszanie znalezisk. Ten cel miało również wyświetlanie w kinach Trójmiasta i miast powiatowych, zwłaszcza w okresie wiosennym i jesiennym, przeźroczy apelujących o zgłaszanie odkryć archeologicznych.

W 1972 r. od Okręgowej Komisji Opieki nad Zabytkami uzyskano aktualny wykaz społecznych opiekunów zabytków archeologicznych. Opiekunom tym Muzeum Archeologiczne w Gdańsku przekazało broszurę J. Podgórskiego pt. *Chrońmy zabytki archeologiczne województwa gdańskiego* i inne materiały szkoleniowe. W tymże roku autor niniejszego sprawozdania został członkiem Zarządu Okręgowej Komisji Opieki nad Zabytkami w Gdańsku. Jesienią 1972 r. przy współpracy Muzeum Kaszubskiego w Kartuzach zorganizowano Koło Opiekunów Zabytków (ryc. 4). W okresie sprawozdawczym inspektor ds. zabytków archeologicznych wielokrotnie konsultował z Za-

Ryc. 4. Zebranie Koła Społecznych Opiekunów Zabytków w Kartuzach

Fig. 4. Meeting of the Social Guardians of Monuments' Circle in Kartuzy

rzędem Koła działalność w zakresie opieki nad zabytkami archeologicznymi. Zarządowi Koła przekazano również wykaz zabytków archeologicznych na terenie byłego powiatu kartuskiego, najważniejsze dane dotyczące zabytków, plany, szkice sytuacyjne, wyciągi z ustawy o ochronie dóbr kultury i inne materiały szkoleniowe, a także składanki wydane przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku i informacje o wystawach muzealnych. Wygłaszano również pogadanki o zabytkach archeologicznych i ochronie tychże zabytków.

W 1972 r. Muzeum Archeologiczne w Gdańsku wystąpiło do Ministerstwa Kultury i Sztuki o przyznanie odznak „Za opiekę nad zabytkami” dla osób szczególnie zasłużonych na polu ratowania zabytków archeologicznych. Odznaki wręczono podczas otwarcia wystawy „Dary i kolekcje archeologiczne”. Otrzymało je 7 pracowników Muzeum Archeologicznego w Gdańsku (złote i srebrne) oraz Szkoła Podstawowa w Chmielnie, mgr W. Pawłowski i lekarz dentysta G. Posadzki z Sopotu (złote). Ponadto przyznano nagrody pieniężne. W 1972 r. otrzymali je: K. Garstkowiak z Rumi i mgr H. Klein-zeller ze Straszyna, gm. Pruszcz Gd., oraz w 1973 r. — ppor. R. Cyran z Jednostki Wojskowej, Z. Kierznikiewicz z Sychowa, gm. Luzino, H. Marczuk z Nowinki, gm. Tolkmicko, Ł. Klejna z Nowej Wsi Lęborskiej, gm. loco, inż. Z. Kołata i C. Lenkiewicz z Lisewa, gm. Lichnowy oraz W. Szynewski z Malar, gm. Skarszewy.

6. Inne prace

W okresie sprawozdawczym przygotowano następujące opracowania, poświęcone zagadnieniom ochrony zabytków archeologicznych na terenie wo-

jewództwa: 1972 r. — J. Podgórski, *Sprawozdanie z działalności Muzeum Archeologicznego w Gdańsku w zakresie ochrony zabytków archeologicznych w województwie gdańskim w latach 1970—1971* (praca o objętości ca 1,5 ark. wyd., oddana do druku do „Pomorania Antiqua”, t. 5); 1973 r. — J. Podgórski, *Stan i potrzeba ochrony zabytków archeologicznych na terenie województwa gdańskiego* (praca o objętości ca 3 ark. wyd., oddana do druku do „Pomorania Antiqua”, t. 6). W 1972 r. ukazała się praca J. Podgórskiego pt. *Chrońmy zabytki archeologiczne województwa gdańskiego*, która zapoczątkowała nową serię wydawniczą: „Zeszyty Popularnonaukowe Muzeum Archeologicznego w Gdańsku”.

W 1972 r. na zlecenie Wydziału kultury PWRN w Gdańsku przygotowano program działalności w prezentowanym zakresie do r. 1980. Zagadnienia te stanowiły jeden z elementów opracowywanego wówczas programu rozwoju kultury w naszym województwie.

W okresie sprawozdawczym włączono 17 pozycji książkowych do podręcznego księgozbioru inspektora ds. zabytków archeologicznych. Przeprowadzono również malowanie pomieszczenia zajmowanego przez Dział Ochrony Zabytków Archeologicznych. W związku z remontem dachu budynku Muzeum, przeprowadzonego w 1972 r., przeniesiono Dział do pomieszczeń zastępczych na okres około 5 miesięcy, co w pewnym stopniu utrudniło prowadzenie działalności.

Podsumowując działalność w zakresie ochrony zabytków archeologicznych na terenie województwa gdańskiego w latach 1972—1973 należy zaznaczyć, iż w stosunku do okresu poprzedniego nastąpił znaczny wzrost zadań archeologicznej służby konserwatorskiej. W efekcie działalności popularyzatorskiej prowadzonej przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku nastąpił wzrost informacji o odkryciach archeologicznych, co spowodowało zwiększenie działalności w dziedzinie ratownictwa terenowego. Pomoc udzielana przez społeczeństwo służbie konserwatorskiej jest jak najbardziej pozytywnym zjawiskiem. Szczególnie dużą aktywność w omawianym okresie wykazał mgr Henryk Kleinzeller ze Straszyna, który przy pomocy harcerzy z DH nr 45 w Straszynie odkrył znaczną liczbę nowych stanowisk archeologicznych oraz zlokalizował znane z literatury archeologicznej grodzisko w Borczu, gm. Somonino. Dzięki niemu uratowano również cenny materiał zabytkowy, między innymi jamę ze zbożem z wczesnej epoki żelaza w Juszkuwie i analogiczną jamę z okresu wczesnośredniowiecznego w Straszynie. Działalność mgra H. Kleinzellera (ryc. 5) zasługuje na uznanie.

W okresie sprawozdawczym wzrosła liczba badanych stanowisk archeologicznych, a rozwój gospodarczy (industrializacja i urbanizacja) województwa stawia nowe, ogromne zadania w dziedzinie ratownictwa terenowego. W 1973 r. po raz pierwszy w województwie gdańskim zapoczątkowano badania ratownicze na dużą skalę na terenie wielkich inwestycji, takich jak elektrownia „Żarnowiec”. Ponieważ archeologiczna służba konserwatorska województwa nie była w stanie podołać tak znacznym zadaniom, zwróciła się o pomoc do Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PP PKZ w Warszawie, która podjęła badania na terenie wymienionej inwestycji. Poza tym w wyniku nawiązania współpracy z Wojewódzką Komisją Planowania Gospodarczego uzyskano wstępne dane dotyczące planowanych inwestycji, toteż należy się liczyć ze wzrostem zadań ratownictwa terenowego na wielkich budowlach w latach następnych.

Ryc. 5. Mgr Henryk Kleinzeller (z lewej) — jeden z najbardziej aktywnych sprzymierzeńców Muzeum Archeologicznego w Gdańsku

Fig. 5. Mr. Henryk Kleinzeller (left) — one of the most active allies of the Muzeum Archeologiczne (Archaeological Museum) in Gdańsk

W ostatnim okresie zaznaczyło się również nasilenie badań archeologiczno-architektonicznych, prowadzonych z korzyścią dla obu dyscyplin. Przykładem takiej współpracy są wyniki badań kompleksowych, prowadzonych w podziemiach Ratusza Głównomiejskiego w Gdańsku przez Instytut Historii Urbanistyki i Architektury oraz Instytut Historii Kultury Materialnej PAN w Gdańsku. Zapoczątkowano również podobne prace w Chmielnie, gm. loco, i w zespole oliwskim. Po raz pierwszy nawiązano również współpracę z geofizykami (badania dra J. Przeniosło na Zamku Malborskim i w katedrze oliwskiej). Współpraca archeologów z reprezentantami innych dyscyplin naukowych przynieść może w efekcie cenne osiągnięcia.

W dalszym ciągu archeologiczna służba konserwatorska współpracowała ściśle z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku, Instytutem Historii Kultury Materialnej PAN w Gdańsku, Instytutem Historii Architektury i Urbanistyki Politechniki Gdańskiej, Instytutem Historii Uniwersytetu Gdańskiego, Zespołem Archeomagnetycznym IHKM PAN w Gdańsku oraz pozostałymi placówkami muzealnymi i archeologicznymi województwa, a także z towarzystwami społeczno-kulturalnymi: Polskim Towarzystwem Archeologicznym i Numizmatycznym oraz Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym.

Zasygnalizowany już wzrost potrzeb ochrony zabytków archeologicznych i zadań archeologicznej służby konserwatorskiej, przewidywany również w perspektywie, skłaniać powinien do wzmocnienia organizacyjnego i kadrowego archeologicznej służby konserwatorskiej województwa, aby mogła ona prowadzić i rozwijać swą działalność na miarę rosnących stale zadań.